

IV. A tenyésztésről – nem csak tenyésztőknek

Ezt a részt nem csak a tenyésztők miatt írtam.

Azt szerettem volna, ha a gazdik, a fajta kedvelői megértenék, hogy milyen reális elvárásokkal állhatnak a tenyésztők elé, ha meg tudnák különböztetni a szaporítást a valódi tenyésztéstől.

Ha megértenék, hogy a tenyésztésnek milyen buktatói vannak, és hogy mit lehet tenni ezek kiküszöbölése érdekében.

Szeretném, ha megértenék, hogy a tenyésztő nem játszhat Istent – és nem is vonható olyan dolgokért felelősségre, amit emberként képtelenség befolyásolni.

Hogy lesz valakiből tenyésztő?

A történet általában úgy kezdődik, hogy az embernek lesz egy kutyája, akit nagyon szeret. Aztán lassan elkezd szeretni az egész fajtát, mert rájön, hogy ez a fajta a világon minden más fajtánál többet nyújt a számára.

A kíváncsiság nő, az ember egyre jobban beleássa magát a fajta minden részletébe: megismeri az állomány színe javát, a fajta iránti elvárásokat, a tenyésztőket, a standard kis- és nagybetűs részeit, a fajtát terhelő betegségeket. Lassan rájön, hogy nem látta még a tökéletes kutyát, de egyre inkább körvonalazódik benne az ideálisról alkotott kép. Elhatározza, hogy megpróbál közelebb jutni ahhoz, így belevág a tenyésztésbe. Ha kellőképpen elhivatottá válik, mint tenyésztő, akkor vállalja a bukkánokkal bővelkedő utat...

A tenyésztés legszebb **küldetése** a fajtanemesítés. Hogy olyan **tudatos párosításokat** hozzunk létre, melyekből szebb, jobb, egészségesebb kölykök fognak születni.

Elcsépeltnek tűnhet (mégis úgy tűnik, hogy nem tudatosult eléggé), de a kölykök mennyiségének növelése nem egyenlő a tenyésztéssel.

Ha megnézzük a farkas falka viselkedését, ott mindig a legerősebb kan és szuka szaporodik tovább, sőt a domináns szukák gyakran nem is engedik, hogy más szuka is be legyen fedezve.

Ők nem terveznek tudatosan, de az ösztöneik arra hajtják őket, hogy a legéletképesebb egyedek szaporodjanak tovább, hisz ez a falka életben maradásának egyetlen esélye. „Egyszerű” fajfenntartásról szól a dolog.

A kutyák esetében az ember feladata, hogy a legéletképesebb, legerősebb példányok legyenek továbbtenyésztve – a fajta megóvása érdekében.

Az erő itt a mentális erőt, a jó képességet is jelenti, nem csak a fizikai állapotot, ezért nem elég kizárólag a küllemi jegyek fontosságát szem előtt tartani.

Amikor az ember beleszól a természet dolgaiba, azt a legnagyobb tisztelettel és alázattal kell(ene) tennie, a tenyésztésben nem a személyes hírnév vagy anyagi meggazdagodás reménye kell, hogy vezérelje, hanem a fajta szeretete és tisztelete!!!

Ha felelősséget vállalunk valamiért, azzal felelősséggel is kell tudni bánni. Ha az ember felvállalta, hogy a kutyát társként maga mellett tartja, akkor egyszerűen nincs joga rosszul bánni vele, vagy önös érdekből a kutya ösztöneit letompítani, uniformizálni (azaz a fajták közti jellembeli különbségeket megszüntetni, „csupán” aranyos társkutyává változtatni.).

A jó tenyésztőnek az egyik (ha nem a legfontosabb) dolga, a fajta eredeti hasznosításának, ösztönkészleteinek és típusosságának az őrzése, megóvása!

Kizárólag ebben az esetben beszélhetünk egy adott fajta szeretetéről és tiszteletéről!

A tenyésztési terv

A tenyésztő rövid és hosszú távú célkitűzését, és az ehhez vezető utat (gyakorlatilag párosítási kombinációkat) **tenyésztési terv**-nek nevezzük.

Ehhez szükség van néhány olyan alapvető ismeretre, melyek nélkül teljesen tévútra kerülhet a tenyésztő, ugyanis irreális követelményeket támaszt a kutyái, az almok felé (vagy éppen semmilyen követelményt nem támaszt...).

Ismerni kell a fajtát!

A fajtaismerethez tartozik a **standard** pontos ismerete, mely tartalmazza az irányadó *hasznosítási és küllemi* kritériumokat.

A standardot „illik” elfogadni, hiszen azt olyan emberek állították össze, akik a cane corso fajtát a legjobban ismerik, rengeteg kutatómunkával mentették meg az ismeretlenségből, és a történelmi háttérrel megalapozottan ismertették el az FCI-nél önálló fajtaként.

Aki a tenyésztésében nem tud igazodni a standardhoz, az 3 dolgot tehet:

- hibás kutyákat tenyészt
- módosítja a standardot
- áttér más kutya fajta tartására.

Ezek közül természetesen csak a harmadik variáció az elfogadható...

A standard *betartásához* a tenyésztőnek rendelkezni kell bizonyos szintű *anatómiai* (a küllemi kritériumok értelmezéséhez) *etológiai* (a hasznosítási kritériumok értelmezéséhez) és egyéb ismeretekkel.

Persze felsorolni bárki tudja a kritériumokat, de mindezt meglátni, felismerni is tudni kell. Ez a felismerés ott kezdődik, hogy a tenyésztő mennyire látja reálisan a saját, tenyésztésre szánt kutyáit. Ez a következő lépés: a tenyésztésre szánt kutyák, **az állomány felmérése**, azaz a kutyák erősségeinek és hibáinak őszinte felsorolása.

Szűkebb értelemben ez azt jelenti, hogy össze kell szedni a saját kutyák javítandó hibáit, és azokat az erényeit, amiket meg akarunk tartani.

(Azzal tisztában kell lenni, hogy a küllemi hibákat jóval egyszerűbb és gyorsabb kijavítani, mint az ösztönhiányt. Éppen ezért a küllemi hibák kisebb súllyal értékelendők, mint a jellembeliek!)

Tágabb értelemben az országos állományt is figyelemmel kell kísérni, hiszen egy-egy kutyáról, illetve vérvonalról így kapunk valószínűbb képet.

Hosszú évek fáradozása veszhet kárba, ha valaki rossz vérvonalú kutyára alapozva kezdi el a tenyésztői munkásságát, illetve, ha rossz vérvonalat hoz be vérfrissítésként...

Miért fontos a *vérvonal*?

A vérvonal tulajdonképpen olyan kutyákat mutat, melyeknek rendszeresen kiváló leszármazottjai születnek.

Amikor azonban egy kennel jellemzésére használjuk, az már egy olyan **kiemelkedő tenyésztői munkásságot** jelöl, ami azt mutatja, hogy az ott született kutyák döntő többségben kiváló egyedek lettek. (pl. a Dyrium-vonal gyakorlatilag egy kennel nevet takar.)

Véleményem szerint ennél szebb elismerést nem is kaphat tenyésztő, mint amikor a munkásságát már „vérvonalként” emlegetik!:)

(Mindez persze negatív értelemben is működik, tehát rosszat örökítő, elkerülendő kutyákat, vagy kenneleket is jelenthet, melyekből sorra gyenge minőségű kiskutyák kerülnek ki.)

Amikor „vérvonalról” beszélünk (és *innen*től fogva a *tenyésztői vérvonalról fogok beszélni*), az azt

jelenti, hogy a kennek kutyaí rendelkeznek olyan ismérvekkel, amit mindenki lát.

Abban a tenyészetben, ahol valóban kialakul *vérvonat (tehát megjelenik egy vagy több olyan jellemző, ami alapján bárki felismeri, hogy az adott kutya X.Y. kenneleiben született)*, ott egyértelmű, hogy a pozitívum mellett lehet negatívumot is találni. De ez nem baj!

Mert a jellemző hibát ki lehet javítani – hisz az ember már előre számít rá, tehát van módja annak megfelelően választani. Nem derült égből villámcsapásként fogja érni, és nem kell értetlenül állni az alom fölött, hogy mi is történt.

Az a tenyésztő, aki jellemzővé tudott tenni pozitívumokat, abban *olyan erős a vágy annak a tulajdonságnak az elérésére, és őrzésére, hogy bevállalta a párhuzamosan kialakult jellemző hibát is.*

Összesen ennyit hívnék *tenyésztői szabadságnak!*

(Nem azt, amikor azt mondják, hogy bárki bármit bármivel összerakhat, mert azt felelőtlenségnek hívják!)

Az ilyen tenyésztők, ha lehet még ezerszer óvatosabbak a vérfrissítésük során. Hiszen látják, hogy jó úton járnak, és pontosan tudják, hogy ezt mennyire gyorsan le lehet rombolni, egy rossz választással.

A számomra igazán vonzó kennelekben egyértelműen le lehet vezetni a törzskönyvekből, hogy milyen óvatosan „csempészik” be az újabb vért a vonalukba.

Itt már rendkívül erős szerepet játszik a kennek közti kapcsolat, a megbízhatóság. Szinte soha nem merül fel az éppen aktuális sztár kutya neve, viszont előkerülnek idősebb, „lenyomozható” előélettel rendelkező kutyaák...

A saját vérvonat ad egyfajta biztosítékot, garanciát a tenyésztőnek és a gazdának arról, hogy mire számíthatnak. Amennyiben egy tenyészetre vonatkozóan el lehet kezdeni vérvonatról beszélni, akkor az érdeklődők és a tenyésztő sokkal hamarabb megértik egymást.

Mindennek az a lényege, hogy a tenyésztő már *generációs szinten* (tehát amikor a törzskönyvben már a déd-, ükszülő is az adott kennekben született) kiismerte a kutyaákban lévő genetikai adottságokat, és megtapasztalta a kutyaák örökítőképeségét, így egyre jobban tudja finomítani a hibákat, és erősíteni a pozitívumokat.

Itt kell megemlíteni a „*dívat*”-kutyaákkal való mértéktelen fedeztetés veszélyét.

Sajnos előfordul, hogy 1-1 kiemelkedő kiállítási eredménnyel rendelkező kan kutyaát a tenyésztők túlzott mértékben preferálnak, különösen akkor, ha a leszármazottak kiállítási karrierje ezáltal szinte garantált.

Az ilyen kutyaák olyan nagy mértékben nyomhatják rá a névjegyüket a fajtára (azaz *módosíthatják a kívánatos küllemről alkotott képet!*), hogy sajnos valóban képesek eltorzítani a fajtáról kialakult megítélést, akár a bírók, akár az érdeklődők szemében.

Ezen kívül rendkívül belterjessé válnak a tenyésztői vérvonalak, hisz szinte minden kennekben, minden törzskönyvben szerepel az adott kutya vérvonala, így alig néhány év alatt rengeteg szoros rokonságban lévő kutya kerül ki a gazdik kezébe, akik gyakran a „vonaltenyésztés” nevében, még tovább szövik e káros hálót...

Az egész tenyésztést veszélyezteti ez a fajta munkálkodás, mellyel a tenyésztők önként szűkítik a cane corso genetikai variabilitását.

A gazdik is és sajnos a tenyésztők is egy idő után valóban azt hiszik, hogy az ő kutyaájuk a szép, és a valódi cane corso.

Ezekben az esetekben lenne szükség valódi *fajtagondozó szervezetekre*, amik segítenének a megfelelő irányban tartani a tenyésztést...

Természetesen az idő tényezőt nem lehet megúszni. Ha már az első vagy második alomból győztes és szinte tökéletes kutyaák születnek, az még nem az adott tenyésztő érdeme. Mint ahogy a durva

hibák, betegségek megjelenése sem. Hisz az első idők mindig a legkockázatosabbak egy tenyésztő életében, mert akkor még csak a „hozott” anyagból tud dolgozni.

Ha valaki csak azzal éli meg a „tenyésztését”, hogy mások által jó hírnevet szerzett vonalakat használ, azaz vesz innen-onnan kutyákat, és rendszeresen azokat párosítja (nem tart meg kutyát, nem hoz újabb vonalat) – az még nem tenyésztés. Még akkor sem, ha a kölykök egyébként megfelelő, sőt kiváló minőségűek is.

Ők csak mennyiségileg növelik a corsók számát, a színvonal, a minőség, nem lép egyről a kettőre. Ugyanez vonatkozik azokra, akik 1 kan kutyát használnak minden szukájukra: a genetikai állomány nem bővül, nem fejlődik, ugyanaz a helyben topogás történik.

Ha a tenyésztési tervben meghatározzuk, hogy mely vérvonalakat tartjuk biztonságosnak, és az elképzeléseinkhez leg-közelebb állónak, céltudatosan lehet keresni ezeknek a vérvonalaknak az egyedeit, és „bele lehet dolgozni” a saját vérvonalba.

Ami itt megemlítendő, az a beltenyésztés mértékének alkalmazása. Nagyon sok tenyésztő használ valamilyen szinten rokonsági kapcsolatban lévő kutyákat a párosítások során, aminek legáltalánosabb célja egyrészt az alom, és a saját állomány homogénebbé tétele, másrészt egy-egy, a tenyésztő által kedvelt típus megerősítése, főleg esztétikai szempontból.

Természetesen azzal mindenki tisztában van, hogy ez a fajta tenyésztés a pozitívumok mellett különféle hibákat is rögzíthet. Sok pszichikai és karakter probléma merülhet fel, termékenységi problémák, méretcsökkenés, stb. jelenhetnek meg. (Ezek mértéke függhet a rokoni kapcsolat erősségétől.)

Flavio Bruno szerint ezek a problémák, ha nem is az adott alomban, de a következő generációkban biztosan meg fognak nyilvánulni.

Véleménye szerint minél szélesebb körű a genetikai alap, a kölykök annál egészségesebbek lesznek. A corsónál pedig a küllemi homogenitást bármi áron erőltetni (rokonpárosításokkal) fölösleges, hisz ez a fajta soha nem volt az...

A tenyésztőknek bizony föl kellene ismerniük, hogy párosításaikkal ott hagyják az „ujjlenyomatukat” az állományon, ezért a felelősség mindenkié, aki almot hoz létre, nem lehet arra hivatkozni például, hogy valaki „kis” tenyésztő...

A kantulajdonosok felelőssége

Ha már a felelősségnél tartunk, említést kell tennünk a kan kutyák tulajdonosairól is.

Nagy nyomás van a tenyésztőkön a kölykök eladásakor, mivel azt mindig csak később lehet megtudni, hogy gondos gazdihoz kerültek-e a kölykök.

Így tenyésztőként nem is mindig sikerül jó irányban tartani a tenyésztést – sajnos van, hogy olyan szaporító kezébe kerül kiskutya, akit esetleg már nem lehet befolyásolni.

Egy fajta problémáiért azonban nem lehet az összes létező felelősséget a tenyésztőkre hárítani. Mindenkinek a maga lehetőségeihez képest segítenie kell!

A kan kutya tulajdonosok egyfajta szűrőként működhetnének, egyszerűen azzal, hogy csak olyan szukát fedeztetnek be, amelyik rendelkezik törzskönyvvel, állatorvosi igazolása van a diszplázia szűrésről, továbbá megfelelő idegrendszerű és küllemű.

Persze ez gyakran komoly pénzkiesést jelent, de az is egy komoly szempont, hogy a pillanatnyi bevétel nem fogja kompenzálni, ha „rossz” szukától hibás alom születik, mert az rányomja a bélyegét a kanra is! Tehát hosszú távon az a „kifizetődőbb”, ha a kannak jó a hírneve.